

Banc d'Experiències i Bones Pràctiques

LA MOTXILLA PREVENTIVA

FITXA DIVULGATIVA. ANY EDICIÓ 2015

**Un projecte de reflexió, observació i joc per a
l'avanç de l'educació en primera infància**

Promogut per: Centre de Serveis Socials del Guinardo i Equip
Psicopedagògic (EAP) del Districte Horta-Guinardo

Ajuntament
de Barcelona

PRÀCTICA ACTUALITZADA
2022

Presentació

El projecte Motxilla Preventiva s'origina arran de la preocupació compartida entre professionals dels Serveis Socials Bàsics d'Atenció Primària i l'Equip d'Assessorament Psicopedagògic del districte d'Horta-Guinardó en relació a les dificultats que evidencien algunes famílies en l'educació dels seus fills/es, en edats cada vegada més primerenques. El projecte es basa en una eina didàctica, dinàmica, atractiva i útil per a tota la família, que permet treballar amb naturalitat aspectes de funcionament familiar, íntims i diversos, en un espai acollidor i normalitzador. Aquesta eina es va dissenyar en col·laboració amb un grup de famílies, a més de l'estudi, l'assessorament extern i la formació rebuda per poder construir els materials. La implementació del projecte es produeix a través de tallers grupals que tenen lloc a les escoles i també a través d'activitats individuals/familiars impulsades pels diferents serveis que adopten els materials inclosos en la motxilla. Aquests professionals dels diferents serveis reben formació per part de les persones que impulsen el projecte. Es tracta, en definitiva, d'un projecte ampli en primera infància orientat a la prevenció, que compta amb la participació i implicació de les famílies i professionals afectats. S'han realitzat diverses edicions augmentant la implicació de les escoles, famílies, i arribant també a diferents serveis i professionals.

Aquesta pràctica està vinculada amb: participació, grups, prevenció, treball en xarxa, infància, famílies, districte

El context

El projecte s'origina arran de la preocupació compartida entre professionals dels Serveis Socials Bàsics d'Atenció Primària i l'Equip d'Assessorament Psicopedagògic del districte d'Horta-Guinardó en relació a les dificultats que evidencien algunes famílies en l'educació dels seus fills/es, en edats cada vegada més primerenques. Davant d'aquesta situació, el curs 2005-2006 es va iniciar una experiència grupal de treball amb famílies de primera infància, per tractar les dificultats relacionals-afectives entre aquestes i els seus fills/es. L'elecció dels temes va anar a càrrec de les pròpies famílies, que van prioritzar temàtiques com ara: límits, autoritat, responsabilitats del fills, normes i conductes, comunicació i escolta, i emocions i afectivitat. Aquesta experiència va ser

valorada molt positivament per part de les famílies participants, que van mostrar un alt grau d'interès i compromís, a més de constatar la necessitat de poder continuar tenint espais de trobades per poder compartir la seva experiència i preocupacions. La valoració feta per les famílies va ratificar a les professionals en la necessitat de continuar avançant en aquesta intervenció, iniciant la realització d'un projecte d'intervenció i de prevenció comunitària. El primer pas en aquest sentit va ser revisar documentació, realitzar consultes i rebre l'assessorament de professionals experts i aportacions d'associacions de mares i pares (FAPAC), així com crear espais de contrast i d'aportacions al projecte. El segon pas va ser imaginar, pensar i dissenyar una eina didàctica, dinàmica, atractiva i útil per a tota la família, que permetés treballar aspectes de funcionament familiar, íntims i diversos i que permetés treballar aquests aspectes amb naturalitat, en un espai acollidor i normalitzador. El projecte es comença a implementar per part de l'EAP i el SSB Guinardó i Baix-Guinardó l'any 2009 amb les escoles Torrent Melis, Jovellanos, Mas Casanoves, Tres Fonts, Pit Roig, i també a ludoteques i els Serveis Socials.

Objectius i abast

El projecte Motxilla preventiva té com a **objectiu general** posar de manifest quina és la relació afectiva que es genera entre els membres de les famílies participants a través del que pensen, senten i fan en situacions de conflicte.

Per la seva banda, aquest objectiu general es concreta en **objectius específics**:

- Motivar l'interès per aprofundir en "la forma de mirar" les dinàmiques familiars, per tal de facilitar que el procés de creixement dels infants i la seva educació siguin satisfactoris.
- Introduir la reflexió i el canvi en les àrees afectiva, de pensament i d'acció en l'educació des de la primera infància, amb la implicació i participació activa del nucli familiar.
- Donar eines per prevenir l'augment de la no-resolució dialogada i compartida d'aquestes dificultats en edats més avançades: adolescència i joventut.

Pel que fa a les persones **destinatàries**, el projecte està dirigit a diferents col·lectius:

- Primera infància, nens i nenes de 4 a 7 anys, pares i mares (famílies) a nivell individual i grupal. També es pot treballar amb l'adolescència.

- Professionals i equips de diferents àmbits dedicats a la infància i les famílies. S'han realitzat formacions a equips de districte i està pendent ampliar aquestes formacions a altres professionals.

El procés d'implementació

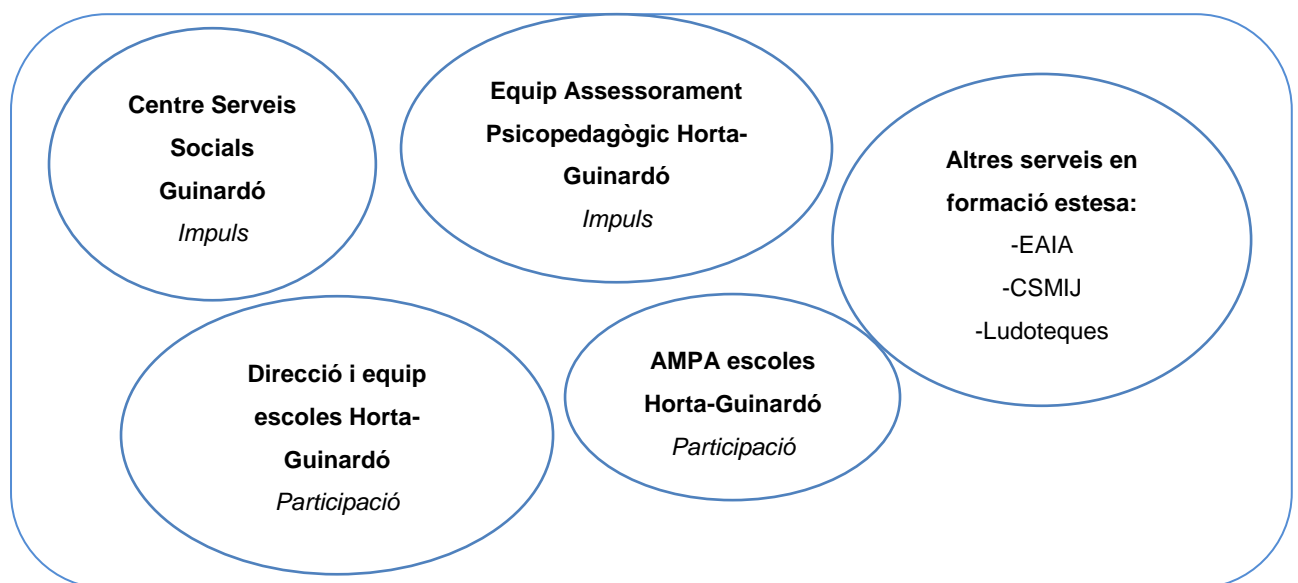
a) Etapes

La implementació del projecte es realitza directament a les escoles durant un mes, a través de tallers de quatre sessions, amb 10-12 famílies de la mateixa escola. El material de la Motxilla preventiva permet una implementació variada i flexible, tant de manera direccional del professional amb una família com en tallers grupals amb diverses famílies. En ambdues situacions s'utilitzen materials d'auto-observació i reflexió. El procés d'aplicació consta de tres parts, descrites en la següent gràfica.

LECTURA/ESCRITURA	ACTIVITAT VIVENCIAL	VALORACIÓ
<p>1) Desenvolupament de qüestionari d'autoreflexió i plantilla d'autoavaluació, que revisa pensaments i valors de les famílies, així com també elements afectius, conflictes i límits intrafamiliars.</p> <p>2) Primeres interaccions entre mares i pares amb els fills i filles.</p>	<p>3) Desenvolupament de jocs que fomenten la participació activa de les famílies. Materials utilitzats: joc de les emocions, joc simbòlic, targetes amb exemples de conflictes i targetes en blanc, llibreta on la família recull el procés, full amb vinyetes de seqüències d'un conflicte i possibles solucions.</p>	<p>4) Valoració: el darrer dia del projecte, els pares i mares avaluen el procés d'interiorització de les àrees treballades als diferents qüestionaris del taller.</p>

b) Actors implicats

El projecte Motxilla preventiva està impulsat pels Serveis Socials i l'Equip Psicopedagògic (EAP) del districte Horta-Guinardó. També es compta amb la col·laboració de la direcció, l'equip docent i l'AMPA de cada escola on es desenvolupa el taller. La següent gràfica sintetitza de forma esquemàtica l'univers d'actors implicats en el projecte.

c) Recursos

Els principals **recursos** amb els quals compta el projecte Motxilla preventiva són, pel que fa a l'àmbit de les **persones**, les hores de dedicació de les professionals dels serveis que ho impulsen. El projecte no disposa de pressupost específic. Són les professionals qui organitzen els tallers, reparteixen les motxilles i fan la formació. Les escoles participen en la difusió i en el monitoratge dels espais infantils quan els nens i nenes no van al taller amb els seus pares. Pel que fa als recursos **materials**, cal esmentar que la construcció del material es va realitzar durant dos anys, amb el suport del Districte d'Horta-Guinardó, que va finançar les 20 motxilles com a prova pilot. Actualment el projecte compta amb aquestes motxilles inicials, que es van repartint segons les escoles on es fan els tallers.

Resultats

Des del seu començament, el projecte Motxilla preventiva porta desenvolupats dotze tallers a diferents escoles, serveis socials i la Ludoteca d'Horta. L'impacte dels tallers és significatiu en diferents aspectes. El grau de participació de l'escola, els tutors, l'AMPA i la resta de professionals és alta i àgil. La implementació dels tallers s'aconsegueix en molt poc temps: aproximadament dos mesos des que s'inicia la difusió fins que s'acaba el taller. Les famílies participen activament, s'aconsegueix un alt grau de motivació, així com de reflexió i constatació dels canvis en l'última sessió. Aquestes famílies manifesten de manera molt espontània i natural els conflictes, els comparteixen i aprenen que a través dels jocs poden comunicar-se i resoldre les situacions. Malgrat ser una intervenció breu, es constata en l'avaluació l'alta intensitat i l'impacte que el projecte genera en les famílies per a la reflexió i la consciència per resoldre conflictes. Els infants connecten molt ràpidament amb els jocs i tallers, gaudeixen dels pares en el seu propi espai (l'escola) i exposen, també molt espontàniament, el seu parer. Tot això ha facilitat que els infants entenguin que han de col·laborar en la resolució dels conflictes. Per la seva banda, els i les professionals que participen del projecte fan una valoració molt positiva tant del seu desenvolupament com dels seus resultats.

Aprentatge

Entre les **fortaleses** del projecte destaca que la pròpia elaboració del material va ser una experiència tan d'innovació teòrica com pràctica. Per la seva banda, la formació és àgil i ràpida, i resulta rellevant que els professionals tenen una alta formació i experiència en infància i famílies, fet que facilita la motivació, implicació i implementació. Un altre valor afegit és el treball en xarxa entre els serveis implicats, un exemple en termes de treball col·laboratiu. Finalment, la implicació de les famílies és una altra fortalesa, a l'igual que la comunitat educativa, que facilita en tot moment la possibilitat de desenvolupar el projecte en el seu territori.

Entre les **dificultats** més importants cal esmentar que les limitacions de material (només 20 motxilles) dificulten ampliar i expandir l'experiència i multiplicar els tallers i l'aplicació individual del projecte. Les motxilles estan repartides per centres i les professionals referents han de cuidar el material, explicar el seu funcionament, formar, supervisar, a més de la feina quotidiana del seu servei.

Finalment, pel que fa a la **transferibilitat**, cal esmentar que la pròpia naturalesa del projecte fa que la motxilla hagi estat concebuda com una eina transferible. Les persones responsables de la pràctica tenen constància que diversos professionals (del districte) fan servir les motxilles en diferents instàncies, més enllà del context pel qual ha estat creat el projecte. A més, les mateixes persones van elaborar un manual sobre com utilitzar el material, que està pendent de poder ser editat.

Informació pràctica

Promogut/Impulsat per: Centre de Serveis Socials del Guinardó i Equip Psicopedagògic (EAP) del districte Horta-Guinardó

Professional o tècnic/a promotor inicial: Julia Masip i Teresa Abril

Professional o tècnic/a referent actual: Julia Masip Tel. 93 2562797 jmasip@bcn.cat

Documentació disponible:

Document	Tipus	Data
<i>Fitxa a les escoles</i>	<i>Document</i>	-
<i>Document teòric</i>	<i>Document</i>	-
<i>Fotos del material</i>	<i>Document</i>	-
<i>Cartell de presentació a la Jornada "Èxit escolar"</i>	<i>Document</i>	-
<i>Presentació del projecte (català)</i>	<i>Document</i>	
<i>Presentación del proyecto (castellano)</i>	<i>Document</i>	
<i>Projecte</i>	<i>Document</i>	

Evolució

Actualització 2017

La bona pràctica continua vigent al districte d'Horta-Guinardo tal i com està descrita. S'ha fet formació del projecte als Equips d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència (EAIA) de Ciutat Vella, Sant Martí i Sant Andreu.

Última actualització a juliol de 2022

Al projecte s'han incorporat educadores socials.

Per altra banda s'ha implementat amb les famílies de Serveis Socials i també, en alguns tallers de joc del projecte *Aprenem al Barri* de la zona del Guinardó.